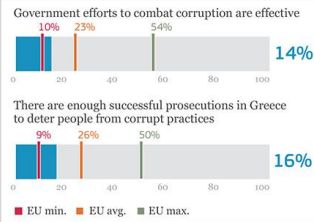
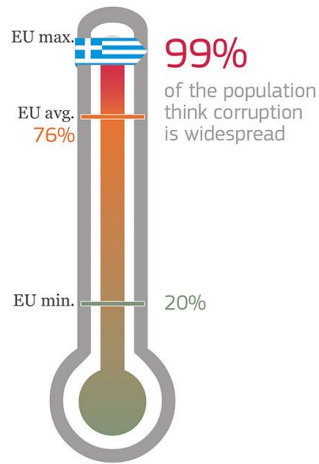

YOLSUZLUĞU ÖLÇMEK

DERİN BİR ANALİZİN GEREKLİLİĞİ VE BASİT BİR ÖNERİ

ESI Discussion Paper
19 Mart 2015

EU ANTI-CORRUPTION REPORT 2014

Economic indicators

GDP per capita (2012) - **19 200 EUR**

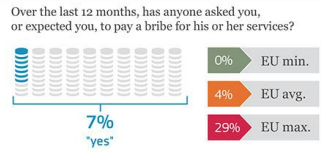
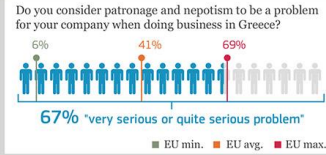
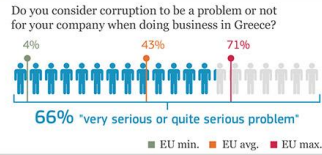
GDP at current market prices (2012) - **193.7 billion EUR** (provisional)
Source: Eurostat

Shadow economy (2013 estimate) - **23.6% of GDP**
Source: Schneider, F. (2013), "Size and Development of the Shadow Economy..."

Public procurement (2011)

Government and utilities expenditure on works, goods and services (2010 estimate re-used for 2011)
18.41 billion EUR

Total expenditure on works, goods and services
8.8% of GDP
Source: DG Internal Market and Services

Source: Eurobarometer surveys 374 and 392 (2013)

Derin Anlamalı Açıklamalar...Sığ Anlamalı Açıklamalar...

“Kabul ediyorum” sadece iki kelimelik bir cümle. Özünde çok fazla bir bilgi de içermiyor aslında. Ancak, “hayatın boyunca hastalıkta ve sağlıkta onu sevmeyi kabul ediyor musun?” sorusuna verilen bir “kabul ediyorum” cevabı çok önemli sonuçlar doğurabiliyor. Norveçli yazar Tor Norretranders’ın belirttiği gibi, hangi bağlamda söylendiğini de göz önünde bulundurarak, bu cevabın derin bir anlam içerdiğini düşünüyor ve umuyor duyanlar. Şöyle ki,

“Bir düğünde ‘kabul ediyorum’ dediğinizde, bol bol sohbet, uzun bir birliktelik ve yoğun ve keyifli paylaşım gibi olgulara gönderme yapılıyor (en azından, duyan öyle umuyor). Öte yandan, karardan önce, oldukça sık dokuyup inceelediğiniz de varsayılıyor. Gerçekte ne istediğinizin tespiti yoluyla, açıklamanın anlamının derin ya da sığ olduğuda belirleniyor. Burada cevabı aranan soru özünde şu: acaba “kabul ediyorum” diyen adam bunu bilinçli olarak mı söyledi?”

Norretranders’e göre:

“Entellektüel hayat derin soyutlamaları sığılardan ayırt edebilme ile yakından alakalı. Ne de olsa, balıklama dalmadan önce derinliği ölçmek gerek.”

Bugün Avrupa Birliği’nin Güneydoğu Avrupa’da yolsuzluğa dair hangi açıklamaları derinlik arz ediyor? Hangileri ciddi bir çalışma ve somut bulgulara dayanıyor? Bu husus önemli, çünkü AB sadece durumu tasvir ile yetinmemeli, bu alanda kuralları da koymalı... sadece olanın resmini çekmemeli, nasıl olması gerektiğini de söylemeli.

Avrupa Komisyonu, her yıl yayınladığı ilerleme raporlarında AB üyeliğine aday yedi ülkenin yolsuzluk ile mücadele konusunda kurumsal ve hukukî altyapısını inceliyor. Bu tür bir incelemenin gerekliliği aşikâr: neticede eksik ya da hatalı bir mevzuat, kaynak yetersizliğinden muzdarip kurumlar ve gerekli donanımı haiz olmayan memurlar sorun teşkil ediyor. Ancak hedeflenen, sözkonusu altyapıyı inceleyip geliştirmek değil, bir davranış değişimi olmalı. En mükemmel yolsuzlukla mücadele birimi ya da bu alanda hayata geçirilmiş en etkili hareket planı dahi, ancak ve ancak birer araç olabilir; nihaî hedefi olamaz.

Bu tespit etki değerlendirmesi sorununu da gündeme getiriyor. Toplumsal hayatın çeşitli alanlarındaki yolsuzluk olgusu doğru bir biçimde belirlenebilir mi? Yolsuzlukla mücadele için atılan yeni adımların etkileri nasıl gözlemlenebilir, ölçülebilir ve bunların sonuçları nasıl karşılaştırılabilir?

ESI, Avrupa Komisyonu'nun bu amaca yönelik sağlam bir araca sahip olduğu kanısında. Fakat bu araç henüz AB'ye üyelik süreci bağlamında kullanılmış değil.

Avrupa Komisyonu 2014 Şubat'ında, AB resmî kamuoyu araştırması kurumu Eurobarometer tarafından yapılan ve 28 üye ülkeyi kapsayan iki araştırma yayınladı: "Kamuoyu Araştırması 397 – Yolsuzluk" Özel Sayısı¹ ve AB iş dünyasına yönelik, "Kamuoyu Araştırması 374 – AB Dahilinde İş Dünyasının Yolsuzluk Konusundaki Tutumu" Hedef Kitle Özel Sayısı.² Bu araştırmalar, sadece AB üyeleri hakkında hazırlanan, 2014 Yolsuzlukla Mücadele Raporu'nun veri temelini oluşturdu.³ Rapor çalışmaları 2011'de başlamıştı. AB'nin bu ilk yolsuzlukla mücadele raporu için güvenilir bir yöntem bilim geliştirmek ciddi ve masraflı bir işti. Avrupa'nın dört bir köşesinden yolsuzlukla mücadele uzmanları ile görüşüldü. Toplam da yaklaşık 28,000 kişi ve 8,000 şirket kamuoyu araştırmalarına katıldı, yani her üye ülkeden 1,000 civarı kişi ve 300 kadar şirket...

Sağlam bir yöntem bilim geliştirmek için Komisyon'un harcadıkları ortada: bunlar bir nevi gömülmüş paralar. Böylesi bir yatırımı AB üyeliğine aday veya potansiyel aday olan yedi ülkeyi kapsayacak şekilde genişletmemek, bu araçlardan daha fazla yararlanmamak hem büyük bir israf hem de kaybedilmiş bir fırsat olur.

ESI'nin yakın zamanda öğrendiğine göre, ikinci bir AB Yolsuzlukla Mücadele Raporu hazırlanması dahi şüpheli. Düzenli olarak iki yılda bir çıkması planlanan bu yayına, göreve başlayan yeni Komisyon tarafından son verilmesi söz konusu. Bu kararın gözden geçirilmesini umuyoruz. Her durumda Komisyon'un düzenli sürelerle yolsuzluk değerlendirmesi yapmakla yükümlü olduğu aday veya potansiyel aday statüsündeki yedi ülkeye bu yöntem bilimi uygulamasının akla uygun düşeceği kanısındayız.

Balkanlar ve Türkiye'deki yolsuzluk tartışmalarında ihtiyaç duyulan husus sıgık değil, derinlik; peşin hükümler değil, ciddi analizlere dayanan açıklamalar! Avrupa Komisyonu'nun elinde bunu sağlayacak araç da var. Sadece kullanmaya başlaması gerek.

Algıların Ötesinde

Uluslararası Şeffaflık Örgütü (TI) 1994'ten beri her sene, yolsuzlukla mücadelede dünya çapında en tanınmış ve itibar edilen sıralamayı, Yolsuzluk Algı Endeksi adı altında yayınlıyor. Ancak bu endeks, adı üstünde, yolsuzluk algılarını yansıtıyor. Örgütün kullandığı yöntem bilim zaman içerisinde değişime uğramış. Önceleri, araştırmacılar çokuluslu şirketlerin üst düzey yöneticileri ile anket yapıyorlarmış. Sonraları bu, Dünya Bankası'ndan The Economist bünyesindeki İstihbarat Birimi'ne kadar geniş bir yelpazede yer alan bazı kurumlar tarafından düzenli yapılan 12 adet değerlendirmeyi de içerecek şekilde genişletilmiş. Bunların hepsi bir endekste birleştirilmiş. 2012'de Algı Endeksi yöntem bilimi tekrar değişikliğe uğramış.⁴

Algı değerlendirmelerinin yararlı fakat tek gösterge olarak yetersizliğini ortaya koymak için TI tarafından hazırlanan 2013 Küresel Yolsuzluk Barometresi'ndeki bazı bulgulara bakalım.

¹ Kamuoyu Araştırması 397 – Yolsuzluk Özel Sayısı (Şubat 2014).

² Kamuoyu Araştırması 374 – AB Dahilinde İş Dünyasının Yolsuzluk Konusundaki Tutumu Hedef Kitle Özel Sayısı (Şubat 2014).

³ AB Yolsuzlukla Mücadele Raporu (2014).

⁴ Uluslararası Şeffaflık Örgütü, Yolsuzluk Algı Endeksi 2014'ni inceleyiniz.

Son zamanlarda basında yolsuzluk konuları ile gündeme gelmiş ülkeler arasından, iki AB üyesi, bir AB adayı, bir de AB potansiyel adayını örnek olarak seçelim: İtalya, Yunanistan, Türkiye ve Kosova. Buralardaki yolsuzluk algılarına dair detayları masaya yatıralım. Mesela, ilginç bir bulgu: Türklerden ve Kosovalılardan daha fazla sayıda İtalyan ve Yunan, ülkelerindeki siyasî partileri, parlamentoyu, dinî kurumları, iş dünyasını, memurları ve diğer kamu görevlilerini “yolsuzluğa bulaşmış” veya “yolsuzluğa çok bulaşmış” olarak değerlendiriyor.

Aşağıdaki kurumları ülkesine/bölgesine göre yolsuzluğa bulaşmış/çok bulaşmış olarak değerlendirenler 2013 (yüzde)⁵

Kurumlar	İtalya	Yunanistan	Türkiye	Kosova
Siyasî Partiler	89	90	66	75
Parlamento/Yasama Organı	77	83	55	66
Ordu	25	31	30	8
STKlar	26	39	34	20
Medya	45	86	56	34
Dinî Kurumlar	39	49	41	17
İş Dünyası	52	65	50	52
Eğitim Sistemleri	29	45	42	47
Yargı	47	66	43	80
Tıp ve Sağlık Hizmetleri	54	73	43	70
Polis	27	56	38	39
Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri	61	66	42	44

Bu tabloya göre Yunanistan eğitim ve yargı hariç tüm diğer kategorilerde yolsuzluk şampiyonu. İtalya ve Türkiye ise aşağı yukarı aynı durumdadır. Bu dörtlü içerisinde, Türk vatandaşlarının verdiği cevaplara göre, Türkiye'nin siyasî partileri yolsuzluğa en az bulaşmış olanlar, Türk parlamentosu da keza en dürüst olanı. Bu ne kadar inandırıcı?

Şimdi listeye Almanya'yı ekleyelim. Bakın ortaya nasıl ilginç bir sonuç çıkıyor.

Hangi kurumlar yolsuzluğa bulaşmış/çok bulaşmış – Türkiye, Kosova ve Almanya (yüzde)

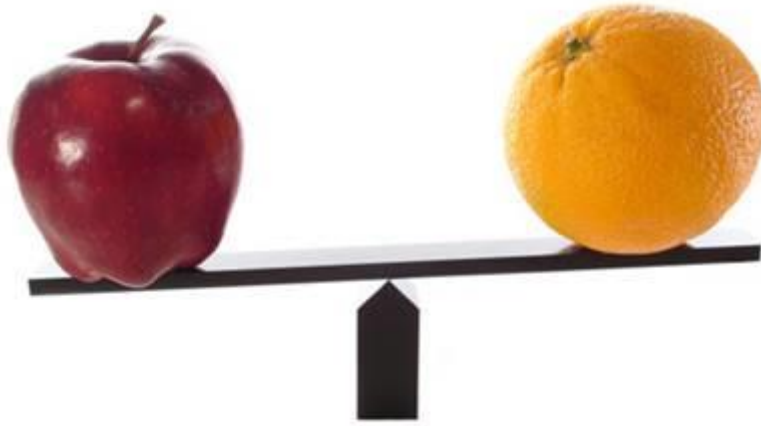
Kurumlar	Türkiye	Kosova	Almanya
Siyasî Partiler	66	75	65
Parlamento/Yasama Organı	55	66	48
Ordu	30	8	25
STKlar	34	20	31
Medya	56	34	54
Dinî Kurumlar	41	17	34
İş Dünyası	50	52	61
Eğitim Sistemleri	42	47	19
Yargı	43	80	20
Tıp ve Sağlık Hizmetleri	43	70	48
Polis	38	39	20
Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri	42	44	49

⁵ Uluslararası Şeffaflık Örgütü, 2013 Küresel Yolsuzluk Barometresi: İtalya, Yunanistan, Türkiye, Kosova Bölümleri.

Görülebileceği gibi sürprizlerle dolu bir tablo: hem Türkiye’de hem Almanya’da siyasî partiler neredeyse eşit oranda yolsuzluğa bulaşmış olarak algılanıyorlar. Alman ordusu Kosova Güvenlik Güçleri’nden daha fazla yolsuzluğa bulaşmış. Almanya ile Kosova’nın STKları ve dinî kurumları kıyaslandığında da aynı tespiti yapmak mümkün. Hele Almanya’nın memur ve diğer kamu görevlileri ile Türkiye ve Kosova’dakileri karşılaştıracak olursak Almanya’nın en kötü skora sahip olduğunu görüyoruz.

Peki bu durum size mantıklı geliyor mu? Yok eğer şüphe duyuyorsanız, neden Yunanistan ve İtalya ile ilgili bulgulara inandınız? Tereddüt etmekte haklısınız... hem bu tereddüt, her iki değerlendirme için de geçerli.

Algılar sorunları daha da belirgin hale getirmeye yarıyorlar. Ancak bunlar, başka bilgi kaynakları tarafından desteklenmedikçe tehlikeli ve yanıltıcı olabiliyorlar. Kesin olarak ise şunu söylemek mümkün: Algılar, üzerine eylem planları inşa edilecek sağlam bir temel sunmuyorlar.

Algı ile gerçek arasındaki mesafenin yapılacak reformlar açısından da etkisi var. Ivan Krastev’in yaklaşık on yıl önce yazdığı muhteşem eserinde belirttiği gibi, gerçek yolsuzluk seviyesi ile yolsuzluk algıları arasında zorunlu bir bağ bulunmamasının bu konuda harekete geçmek için gerekli siyasî isteklilik açısından yıkıcı bir etkisi var: yolsuzluğa bulaşmış olarak algılanan ulusların liderleri için önemli olan gerçekten yolsuzluğu azaltmak değil *konu ile ilgili algıyı değiştirmeye çabalamak ve gerçekleri olduğu gibi bırakmak*. Krastev’e göre bir yolsuzlukla mücadele kampanyası:

“... yaygın yolsuzluk algısı ve yolsuzluk beklentisi göstergelerinde belirgin değişiklikler yaratmalı... Ancak başarıyla uygulanan yolsuzlukla mücadele politikaları bile böylesine bir değişiklik yaratmaya yetmeyebiliyor.”⁶

Sebepler basit. İnsanlar, algıları hakkında konuşurken, idarî boyutta –birebir muhatap oldukları- yolsuzluğa odaklanmıyor, daha ziyade, okudukları veya duydukları siyasî yolsuzluklara yoğunlaşıyorlar... ki bu da ancak medya tam anlamıyla özgür ve yetkin ise....

Aslında algılar, kişinin doğrudan şahit olmadığı bir rezalet veya şaşkınlık yaratan çarpıcı bir durumdan hareketle oluşuyor. Son yıllarda Alman medyasında, prestijli ve aynı zamanda

⁶ Ivan Krastev, *Shifting Obsessions* [Saplantıları Dönüştürmek], CEU Press, 2004, pp. 96-98.

dünya çapında başarılı Siemens, Volkswagen Bayern Landesbank, Deutsche Bank gibi Alman şirketlerinin karıştığı çok sayıda skandal yer aldı. Pekiyi bu durumda Alman iş dünyası ne kadar yolsuzluğa bulaşmış addedilmeli?

Yolsuzluğa Rağmen Dünya Şampiyonu? İtalya - 2006

İtalya'da Seri A futbol liginde çok sayıda yolsuzluk skandalı ortaya çıktı. Örneğin 2006 yılında, ülkenin önde gelen kulüpleri ve zamanın lig şampiyonu Juventus'un da içinde olduğu skandalı hatırlatalım. Hakemlere rüşvet verilmesi de dahil, bu uygulamalar ile İtalyan futbolunun dünyanın en fazla yolsuzluğa bulaşmış futbolu olduğu dillendirildi. Başka bir skandal vesilesi ile *The Guardian* gazetesinde şu soru gündeme geldi: "İtalyan futbolu gerçekten diğerlerinden daha fazla yolsuzluğa bulaşmış olabilir mi, yoksa İtalya'da yolsuzluk daha kolay mı bulunup ifşa edilebiliyor?" Aslında yazıda bütün yolsuzluk skandalları hakkında önemli bir noktaya dikkat çekilmekte. Yazar, skandalların bir algı oluşmasına katkıda bulunması için önce ortaya çıkartılmaları gerektiğini savunuyor:

"İtalyan savcılar bu tür bir skandal ile karşılaşınca, telefon dinlemesine karar verebiliyor ve uzun soluklu soruşturma yürütebiliyorlar. Savcılar aynı zamanda, kanuna aykırı durumu tespit edebilmek için kumandaya etkin bir şekilde geçerek tutuklama emirleri verebiliyor ve yerine göre itirafçılara anlaşma önerileri sunabiliyorlar. Büyük Britanya polisi İtalyan meslektaşlarına göre daha az yetkiyi haiz ve futbol bağlantılı yolsuzluk ile daha az ilgili... Evet, İtalya da durum diğer ülkelerden farklı görünüyor ama rehavete kapılmamak gerek. Ya bu iki futbol ülkesi arasındaki tek fark yolsuzluğun her ikisinde olmasına rağmen birinde yakalanma endişesi olmadığı için gözden ırak sürüp gitmesi ise...?"

İtalyan futbolunda yolsuzluk olduğu bir gerçek. Ancak, *diğer ülkelerin liglerine göre* yolsuzluk sıralamasındaki yerini belirlemek güvenilir bir skandal ölçme yöntemilimi olmadan çok zor. (Ayrıca skandallar ve başarı arasında bir sebep sonuç ilişkisi kurmak da şaşırtıcı boyutta güç: 2006, İtalyan futbol tarihinin en büyük skandalının yaşandığı yıl ama aynı zamanda Almanya'da düzenlenen şampiyonada -tüm oyuncularını ulusal lig kökenli- İtalyan Milli Takımı'nın dünya şampiyonu olduğu yıl!)

AB Komisyonu ciddileşiyor

Yolsuzluğun AB üyeliğine aday bütün ülkelerde önemli bir sorun olduğu ve yeni politikalar üretmek ve reformların etkilerini hesaplayabilmek için kurumsal denetimler (kurumların yapıları ve kanunî düzenlemelerin incelenmesi) ile algıya dayalı değerlendirmelerin yetersiz kaldığı gerçekleri kabul edildiği zaman, “Ne yapmalı?” sorusu da gündeme geliyor.

Bu soruya bir yanıt 2011’de, Avrupa Komisyonu tarafından verilmek istendi. O yıl Komisyon, daha önce siyasette görülmemiş ve cüretkâr bir işe girişti: AB üyesi devletler hakkında yolsuzluk raporu hazırlamak. Kurum, var olan uluslararası gözetim ve değerlendirme mekanizmalarının yetersizliğine dikkat çekerek, şu hususun altını çizdi:

“AB üyesi devletler yolsuzluk ile mücadele için gerekli hukukî ve kurumsal teçhizata sahip. Ancak, elde edilen neticeler tatmin edici boyutta değil. Kurallar tam anlamıyla uygulanmıyor. Sistemsel sorunlar etkin bir şekilde ve çözüm odaklı olarak ele alınmıyor. İlgili kurumların kuralları uygulama yetkisinde de sıkıntı oluyor. Açıklanan hedefler ile somut neticeler arasındaki mesafe büyük.”

Bu tespiti takiben, Avrupa Komisyonu bir adım daha ileri giderek, her iki yılda bir, düzenli olarak hazırlanacak ve nesnel değerlendirme sunacak bir yolsuzlukla mücadele raporu hazırlanmasını önerdi. Amacın algıların temel gösterge olmayacağı bir değerlendirme raporu hazırlanması olduğu açıklandı:

"AB bünyesindeki yolsuzlukla mücadele teçhizatına ve bunların etkin uygulanmasına dair çerçeveyi ortaya koymak, yolsuzluğun sebeplerini tespit etmek ve bu yolla AB’nin konuya dair gelecekte uygulayacağı siyaseti ve ilgili eylemleri hazırlamak.”

Komisyon bu doğrultuda, göstergeleri seçmek, üye devletlerin konu ile ilgili icraatlarını değerlendirmek, konuya dair en iyi uygulamaları ve AB için eğilimleri belirlemek ve önerilerde bulunmak noktalarında danışmanlık yapacak bir uzman grubu oluşturdu. Ayrıca yerel sivil toplum ve akademik dünya temsilcilerinden oluşan bir araştırmacılar ağı meydana

getirildi. Bunlar üye devletlerden gerekli bilgileri derledi ve uzman grubuna ilettiler.⁷ Bu güvenilir bir yöntem bilim uğruna yapılmış ciddi bir yatırımdır:

“Yaklaşık 100 kişinin başvurduğu bir açık çağrı yoluyla 17 uzman seçildi... Grup çalışmalarına Ocak 2012’de başladı ve ortalama her üç ayda bir toplandı... Komisyon, Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Ortakları/ Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Temas Noktaları Ağı (EPAC/EACN) bünyesindeki ulusal yolsuzlukla mücadele kurumlarından da destek aldı.”

“Komisyon, kendileri hakkındaki bölümleri inceleyebilmeleri ve yorumlarını iletebilmeleri için -takip etmeleri tavsiye edilecek konular hariç- hazırlanan taslakları üye devletlerin yetkili makamları ile paylaştılar. Söz konusu yorumlar raporun hazırlanması aşamasında özenle incelendi.”⁸

Herşeyden önemlisi elde iki kapsamlı araştırma vardı:

- “Kamuoyu Araştırması 397 – Yolsuzluk Özel Sayısı” (Şubat 2014);⁹ ve
- “Kamuoyu Araştırması 374 – AB Dahilinde İş Dünyasının Yolsuzluk Konusundaki Tutumu Hedef Kitle Özel Sayısı” (Şubat 2014).¹⁰

AB İçindeki Beş Yolsuzluk Grubu

Araştırmalar neticesinde Komisyon değişik özellikleri haiz ülke kategorileri belirledi:

Danimarka, Finlandiya, Lüksemburg ve İsveç’te hem olumlu bir algı olduğunu hem de düşük oranda rüşvet tecrübesi yaşandığını verilen cevaplardan anlıyoruz... **Birleşik Krallık**’ta 1,115 kişiden sadece beşinin (%1’den az) rüşvet talebi ile muhatap olduğu ortaya çıkıyor ki bu tüm Avrupa’daki en iyi netice; fakat, algı verilerini göz önüne alacak olursak Birleşik Krallık’ta katılımcıların % 64’üne göre ülkede yolsuzluk yaygın (AB ortalaması %74).

Almanya, Hollanda, Belçika, Estonya ve Fransa gibi ülkelerde, katılımcıların yarısından fazlası yolsuzluğun yaygın olduğunu düşünse de, gerçekte rüşvet ödemek zorunda kalanlar az (%2 civarı)... **Avusturya** benzer özelliklere sahip ancak rüşvet vermiş olduğunu söyleyenler (%5) biraz daha fazla.

Macaristan, Slovakya ve Polonya’da oldukça yüksek sayıda insan (sırasıyla %13, %14 ve %15) şahsen rüşvet ödediğini dile getiriyor. Ancak bu durum belli sektörlerde yaşanıyor, en yoğun olarak da sağlık hizmetlerinde. Diğer kurumlar (örneğin, polis, gümrük görevlileri, siyasetçiler, savcılar vs) ise çok az kişi (%1) tarafından gündeme getiriliyor.

Portekiz, Slovenya, İspanya ve İtalya’nın da aralarında bulunduğu bazı ülkelerde rüşvet seyrek görülen bir olgu ancak genel anlamda yolsuzluk önemli bir sorun: son on iki ayda kendisinden rüşvet talep edilen veya beklenen kişi sayısı nispeten düşük seviyede... algı ise son siyasî skandallar ve malî ve ekonomik krizin böyle etkisi altındaki bu **olumsuz**

⁷ Avrupa Komisyonu, “AB’de Yolsuzlukla Mücadele”, 6 Haziran 2011.

⁸ Avrupa Komisyonu “AB Yolsuzlukla Mücadele Raporu, 3 Şubat 2014.

⁹ Avrupa Komisyonu, Kamuoyu Araştırması 397 – Yolsuzluk Özel Sayısı (Şubat 2014).

¹⁰ Avrupa Komisyonu, Kamuoyu Araştırması 374 – AB Dahilinde İş Dünyasının Yolsuzluk Konusundaki Tutumu Hedef Kitle Özel Sayısı (Şubat 2014).

izlenim genel anlamda yolsuzluk ile ilgili cevaplara da yansıyor (sırasıyla % 90, 91, 95 ve 97%).

Son grup ise **Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Litvanya, Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan**'dan oluşan hem algılanan hem de gerçekten tecrübe edilen yolsuzluk yüzdeleri açısından kötü durumdaki ülkeler. Bunlarda yüzde 6 ile yüzde 29 arasında katılımcı son on iki ay içerisinde kendisinden rüşvet talep edildiğini ya da beklendiğini söylerken yüzde 84 ile 99 arasında katılımcı ülkesinde yolsuzluğun yaygın olduğu yönünde görüş bildiriyor.

Letonya, Malta, İrlanda ve Kıbrıs'tan elde edilen veriler yukarıda bahsi geçen alanlarda AB ortalamasından kayda değer bir farklılık göstermiyor."

Özetleyecek olursak beş tür ülke ile karşı karşıyayız:

Danimarka: düşük yolsuzluk algısı, düşük oranda yolsuzluk tecrübesi

Almanya: oldukça yüksek yolsuzluk algısı, düşük oranda yolsuzluk tecrübesi

İtalya: çok yüksek yolsuzluk algısı, düşük oranda yolsuzluk tecrübesi

Polonya: çok yüksek yolsuzluk algısı, sağlık sektörü özelinde yüksek oranda yolsuzluk tecrübesi

Romanya, Yunanistan: çok yüksek yolsuzluk algısı, çok yüksek oranda yolsuzluk tecrübesi

Şimdi, araştırmanın bize bu altı ülkedeki algılar ve tecrübe edilen yolsuzluk gerçeğine dair somut olarak gösterdiklerine bakalım.

Araştırmanın Sürprizleri

Yolsuzluk ne kadar yaygın? Yolsuzlukla mücadele kampanyaları nasıl algılanıyor? Kamu çalışanlarına bir iş yaptırmak için para vermek kabul edilebilir mi?

Yolsuzluk ne kadar yaygın? (yüzde)

Ülkeler	Yaygın	Yaygın değil
Danimarka	20	75
Almanya	59	33
Polonya	82	13
Romanya	93	3
İtalya	97	2
Yunanistan	99	1

Not: On AB üyesi devlette araştırmaya katılanların yüzde 90'ından fazlasına göre yolsuzluk yaygın!

Yolsuzluğa karşı nasıl bir tutum takınılıyor? İlk sürpriz burada karşımıza çıkıyor.

Kamu görevlilerine para vermek kabul edilebilir mi? (yüzde)

Ülke	Kabul edilemez	Kabul edilebilir
Polonya	88	11
İtalya	84	11
Almanya	78	21
Romanya	71	20
Yunanistan	73	24
Danimarka	75	25

Yunanistan dahil diğer beş ülkeye kıyasla Danimarka'da daha fazla insan rüşvet vermeyi kabul edilebilir buluyor.

Peki, ya hükümetler tarafından yürütülen yolsuzlukla mücadele kampanyaları nasıl algılanıyor?

Yolsuzlukla mücadele kampanyalarına dair algı (yüzde)

Ülke	Tarafsız	Tarafsız değil
Danimarka	55	27
Polonya	41	33
Romanya	35	42
İtalya	35	58
Almanya	32	51
Yunanistan	11	86

Yunanlar neredeyse ağız birliği etmişcesine yolsuzlukla mücadele kampanyalarının tarafsız olmadığı ve gizli bir gündeme hizmet ettiklerini dile getiriyor. İlginç olan ise Almanya'ya kıyasla Polonya ve Romanya'da bu tür kampanyalara daha fazla güven duyuluyor.

Yunanistan ile ilgili bir sorun olduğu aşikâr. Bu ülkeden araştırmaya katılanların neredeyse tamamı yolsuzluk olduğuna inandığını söylüyor; ezici çoğunluğu yolsuzlukla mücadele kampanyaları samimî bulmuyor ve dörtte biri rüşvet vermeyi kabul edilebilir addediyor. Şaşırtıcı olan, söz konusu altı ülke arasında, araştırmaya Danimarka'dan katılanlar yolsuzluğun yaygın olduğuna en az inanlar. Ancak, rüşvet vermeye en hoşgörülü yaklaşanlar da yine onlar.

Ya bireylerin ve iş dünyasının bu alanda tecrübeleri ne şekilde?

Son on iki ay zarfında sizden rüşvet talep eden veya bekleyen oldu mu? (Şahıslar)

Ülke	Yolsuzluk "kurbanı"
Romanya	25
Polonya	15
Yunanistan	7
İtalya	1
Almanya	1
Danimarka	1

Burada daha göreceli bir fotoğraf çıkmakta karşımıza. Algı ve tecrübe Danimarka'da uyum gösteriyor: bireyler yolsuzluk tecrübesi yaşamamış ve yolsuzluğun yaygın olduğuna

inanmıyor. Romanya, Polonya ve Yunanistan'da da algı tecrübe uyumu var: bireyler son on iki ay zarfında yolsuzluk tecrübe etmiş ve bunun yaygın bir durum olduğuna inanıyor.

Ancak, İtalya ve Almanya'nın durumunda işler daha karmaşık: algı ve tecrübe arasında büyük bir fark var. İki ülkede de bireyler yolsuzluğun yaygın olduğunu düşünüyor ama bunu şahsen tecrübe ettiğini dile getirenlerin sayısı az.

Yolsuzluk gündelik hayatınıza nasıl etki ediyor (yüzde)

Ülke	Zarar görüyorum	Zarar görmüyorum
Danimarka	3	96
Almanya	6	92
Polonya	27	65
İtalya	42	53
Romanya	57	33
Yunanistan	63	34

Acaba sorunun yöneltiye şekli mi aslında belirleyici olan? Neticede, İtalyanların sadece yüzde 1'i gündelik yaşamlarında yolsuzluk kurbanı olduğunu söylerken yüzde 42'si yolsuzluktan zarar gördüğünü belirtiyor.

Ancak insanların son on iki ayda *nerede* yolsuzluk kurbanı olduklarını belirleyebilmek için daha fazla ayrıntı şart. Şu bulguları inceleyin:

Aşağıdaki ülkelerde sağlık ve polis gümrük alanlarında yolsuzluk kurbanı olanların yüzdeleri...

Ülke	Sağlık	Polis/Gümrük
Romanya	22	2
Polonya	8	2
Yunanistan	6	0
İtalya	1	0
Almanya	0	0
Danimarka	0	0

Yukarıdaki bulguların yürütülen siyaset ve reformlar açısından aşikâr sonuçları var. İş dünyası ile ilgili yapılan kamuoyu araştırması için de geçerli bu durum:

Yolsuzluk işiniz için sorun teşkil ediyor mu? (yüzde)

Ülke	Hayır	Evet
Danimarka	94	4
Almanya	76	22
Polonya	67	32
İtalya	51	49
Romanya	34	65
Yunanistan	34	66

Yolsuzluk Romanya ve Yunanistan'da iş dünyası için çok ciddi bir sorun. Ancak Danimarka ve Almanya arasında büyük bir fark bulunuyor. Almanya'da yolsuzluk sorun diyen iş dünyası mensupları yüzde 22 seviyesinde.

Yolsuzluk hangi iş alanlarında gündeme geliyor? Belirli bir alanda sorun yaşadığını dile getirenlerin oranının yüzde 3 ve fazlası olduğu AB üyesi ülkeleri inceledik. Ortaya çıkan tablo şu:

Rüşvet hangi alanlarda bekleniyor? (Evet cevabı yüzde 3 seviyesini geçen tüm ülkeler)

Ülke	İnşaat izinleri	Ülke	Araç izinleri	Ülke	Çevre ile ilgili izinler
İrlanda	12	Bulgaristan	16	Polonya	7
Bulgaristan	11	Romanya	7	Litvanya	6
Yunanistan	10	İtalya	5	Yunanistan	4
Malta	9	Yunanistan	4	Çek Cumhuriyeti	3
Romanya	5	Polonya	4		
Çek Cumhuriyeti	5	Çek Cumhuriyeti	3		
Slovakya	5	Birleşik Krallık	3		
Polonya	4				
Slovenya	3				
Birleşik Krallık	3				
Lüksemburg	3				

İş dünyası her ülkede farklı sorunlarla karşılaşılıyor. Fakat bu tespitin üç istisnası var: Yunanistan da araştırmaya cevap verenlerin yüzde 3'ünden fazlası inşaat izinleri ve araç izinleri ve çevre ile ilgili izinler de sıkıntı yaşıyor; Polonya ve Çek Cumhuriyeti'nde de iş dünyası aynı üç kategorideki yolsuzluktan şikayetçi. Bulgaristan, Romanya ve Birleşik Krallık'ta ise sadece bu kategorilerin sadece ikisinde sorun dile getiriliyor.

Bu tür araştırmalar, ulusal boyutta yapılan yolsuzluk tartışmalarına bir odak noktası sunmaları açısından önemli. Sundukları âdil karşılaştırma imkanı da dikkate şayan. Her ne kadar sınırlı tespitler yapsalar da -yüksek seviyedeki yolsuzlukları söz konusu araştırmalar ile ortaya çıkarmak mümkün olmuyor- eldeki analizler için esaslı bir tamamlayıcı veri mahiyetindedir.

2014 raporunda çok ilginç bir dizi başka bulgu yer alıyor:

“Avrupalıların çoğunluğu (%76) kendi ülkelerinde yolsuzluğun yaygın olduğu kanaatinde.”

“Avrupalıların yarısından fazlası (%56) son üç yılda ülkelerindeki yolsuzluk seviyesinde bir artış gerçekleştiğini düşünüyor.”

“Avrupalıların yüzde 23'ü hükümetlerinin aldıkları önlemler sayesinde yolsuzlukla mücadelede başarılı olduğunu kanısında.”

“Her on iki Avrupalı'dan biri (%8) son on iki ay içerisinde bir yolsuzluk tecrübesi yaşamış veya böyle bir duruma şahit olmuş. Ancak bu kişilerin sadece yüzde 12'si durumu yetkililere bildirmiş.”

“Şirketlerin yüzde 75'i yolsuzluğun ülkelerinde yaygın olduğunu söylüyor.”

“Özellikle inşaat sektöründeki şirketler (%79) yolsuzluğun yaygın olduğunu düşünme eğiliminde; telekomünikasyon ve bilişim teknolojileri sektöründekiler (%62) ise yolsuzluğun daha az olduğu yönünde görüş bildirenlerin başında.”

“Şirketlerin yarıya yakını (%47) ülkelerinde iş hayatında başarılı olmanın sırrının sağlam siyasî bağlantılar olduğunu düşünüyor.”

“Kamu ihalelerine/alımlarına katılmış şirketlerin yüzde 32’si yolsuzluk nedeni ile işi kaybettiğini söylüyor ve bu görüş inşaat (%35) ve mühendislik (%33) sektörlerinde oldukça yaygın. Bulgaristan (%58), Slovakya (%57), Kıbrıs (%55) ve Çek Cumhuriyeti’ndeki şirketlerin yarısından fazlası bunu dile getiriyor.”

Peki, AB’nin yolsuzlukla mücadele raporunu diğer raporlardan farklı, kullanışlı ve güvenilir kılan ne?

Cevap: Detaylı bir çalışma, algıya ve gerçek tecrübelerle odaklanma, hem iş dünyası hem kişiler açısından yolsuzluğun vücut bulduğu alanlara özel ilgi, ve nihayet, önemli sayıda katılımcı ile gerçekleştirilen ciddi ve detaylı bir inceleme. Unutulmamalı ki hiçbir yolsuzluk ölçümü mükemmel olamaz. Tabii ki, bulunan her yeni aracın geliştirilmesi de şart. Ama AB’nin raporun diğerlerine kıyasla ileri bir adım olduğu da muhakkak.

Basit bir öneri – Yolsuzluğu ciddiye almak

2014’te Komisyon, “bir sonraki yolsuzlukla mücadele raporu iki yıl sonra” duyurusunu yaptı. Eğer bu söz tutulursa AB üyeliğine aday yedi ülke de bu inceleme kapsamına alınmalı. Ancak bu gerçekleşmez ise, yine de bu yedi aday için bir değerlendirme raporu hazırlanmalı.

AB çok kullanışlı bir araç geliştirmiş bulunuyor. Bunu kullanmaya devam etmeli. Ez cümle, şayet yolsuzluk ciddi bir iş ise, ilgili değerlendirme de öyle olmalı.

Daha fazla bilgi için:

[Kamuoyu Araştırması 397 – Yolsuzluk Özel Sayısı](#) (Şubat 2014)

[Kamuoyu Araştırması 374 – AB Dahilinde İş Dünyasının Yolsuzluk Konusundaki Tutumu Hedef Kitle Özel Sayısı](#) (Şubat 2014)

[AB Yolsuzlukla Mücadele Raporu](#) (2014)

Uzman grubunun 10. toplantısının [sonuç raporu](#)

Uluslararası Şeffaflık Örgütü, [Yolsuzluk Algı Endeksi 2014](#)

Uluslararası Şeffaflık Örgütü, 2013 Küresel Yolsuzluk Barometresi: [Almanya](#), [Yunanistan](#), [İtalya](#), [Kosova](#), [Türkiye](#) Bölümleri

Ivan Krastev, [Shifting Obsessions](#) [Saplantıları Dönüştürmek], CEU Press, 2004

Teresa Medina Arnaiz, [“The exclusion of tenders in public procurement as an anticorruption mean”](#) [Bir yolsuzlukla m¼cadele aracı olarak kamu alımlarında ihale teklifi yönteminden vazgeçilmesi], Konferans Sunumu, 2008

[İktisadî İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı \(OECD\) tarafından yayınlanan Kamu Alımlarında Dürüstlük İçin İlkeler başlıklı çalışma](#)